

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне
значення результатів дисертації
Суворова Романа Сергійовича
«Цистоіозоспороз собак (поширення, діагностика та заходи боротьби)»,
що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії
галузі знань 21 Ветеринарна медицина
за спеціальністю 211 Ветеринарна медицина**

Актуальність теми дисертації. Собаківництво – галузь тваринництва, що передбачає розведення собак культурних порід для використання у різних галузях народного господарства, спорті та армії. Разом з тим, на ефективність розведення собак, їх здоров'я та ветеринарне благополуччя впливають хвороби паразитарної етіології, зокрема протозоози. До таких інвазій відноситься цистоіозоспороз, який завдає економічної шкоди собаківництву.

Відомо, що кокцидії роду *Cystoisospora* є поширеними збудниками кишкових паразитозів собак, котів, а також людей у всьому світі. Собаки є дефінітивними хазяями для 4 відомих видів цистоіозоспор: *Cystoisospora canis*, *C. ohioensis*, *C. neorivolta* і *C. burrowsi*. Причому, у розповсюдженні цистоіозоспорозу значну роль відіграють безпритульні домашні собаки, які становлять серйозну загрозу для охорони природи та здоров'я населення в усьому світі. Водночас, наукових праць, присвячених вивченню видового складу та поширення збудників цистоіозоспорозу серед собак на території України вкрай обмаль. Тому, актуальним є проведення епізоотологічного моніторингу розповсюдження цистоіозоспорозу собак на території нашої держави, особливою у великих містах, що дасть можливість досягнути благополучного та безпечного рівня їх епідеміологічного стану.

Згідно досліджень вчених, за інвазування собак найпростішими одноклітинними організмами, що належать до роду *Cystoisospora*, стадії його розмноження, такі як мерогонія та гаметогонія, відбуваються в шлунково-кишковому тракті тварини, що обумовлює наявність характерних клінічних ознак, а також змін з боку гематологічних і біохімічних показників крові заражених собак. Тяжкість таких змін залежить від багатьох факторів, одним з яких є показники інтенсивності інвазії. Разом з тим, у доступній літературі питання щодо впливу цистоіозоспор на організм інвазованих собак висвітлені фрагментарно. Тому, актуальним є встановлення клінічного прояву, гематологічних і біохімічних показників у собак за паразитування *Cystoisospora canis*, що розширить вже існуючі дані щодо окремих ланок патогенезу за даної інвазії та дозволить підвищити ефективність лікувальних заходів.

Науковці свідчать про те, що задля забезпечити здоров'я та благополуччя домашніх м'ясоїдних тварин необхідно проводити зажиттєві діагностичні копроскопічні дослідження тварин, де ефективність того чи іншого способу забезпечує своєчасність і точність постановки діагнозу. Причому, при діагностиці цистоіозоспорозу, здебільшого застосовують методи флотації, які рекомендовані за більшості нематодозів і протозоозів, що локалізуються у травному тракті тварин. Однак, загальновідомі методи мають різноманітну

діагностичну ефективність, чутливість яких залежить від виду паразита. Тому, актуальним є удосконалення, випробування та визначення ефективності способу лабораторної діагностики цистоізоспорозу собак.

Для лікувальних та профілактичних заходів за цистоізоспорозу собак використовуються різноманітні протипаразитарні препарати. За останні роки з'явилося багато комплексних препаратів, які застосовуються у боротьбі з гельмінтозами домашніх м'ясоїдних тварин. Водночас, відомостей щодо ефективності препаратів у боротьбі з цистоізоспорозом собак вкрай обмаль. Причому препарати, що пропонуються на ветеринарному ринку, відрізняються один від одного за своїм складом та вартістю, а також за своєю дієвістю. Тому, новітні дослідження ефективності сучасних антипаразитарних препаратів та комплексної терапії за цистоізоспорозу собак є вкрай важливими та дадуть змогу підвищити ефективність лікування хворих тварин.

У зв'язку з цим, актуальним є дослідження особливостей поширення, окремих ланок патогенезу за цистоізоспорозу собак, а також розробка і впровадження науково обґрунтованих методів лабораторної діагностики та лікування даної інвазії на території України.

Зв'язок теми дисертації з науковими програмами, планами, темами університету та кафедри. Дисертаційна робота виконана згідно з планом ініціативної науково-дослідної теми кафедри паразитології та ветеринарно-санітарної експертизи факультету ветеринарної медицини Полтавського державного аграрного університету: «Моніторинг, впровадження удосконалених методів діагностики, лікування та профілактики інвазійних хвороб тварин» (номер державної реєстрації 0121U100644, 2022–2026 рр.).

Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів. Автором самостійно проведено аналіз першоджерел наукової літератури з напряму досліджень. Виконано відбір матеріалу та його дослідження за всіма методиками. Отримані результати статистично оброблені та узагальнені. Сформульовано висновки та практичні пропозиції виробництву. Вибір теми та напрямів досліджень дисертаційної роботи проведено спільно з науковим керівником. Низку виробничих і лабораторних експериментів дисертантом проведено спільно з науковцями, які є співавторами окремих публікацій, що включені до списку робіт, виконаних за темою дисертації.

Обсяг і структура роботи та її методичний рівень. Основний зміст дисертаційної роботи викладено на 117 сторінках комп'ютерного тексту і включає: вступ, огляд літератури, матеріали та методи досліджень, результати досліджень, аналіз та узагальнення результатів досліджень, висновки, пропозиції виробництву, список використаних джерел, 10 додатків. Робота ілюстрована 28 таблицями та 18 рисунками. Список літератури містить 203 джерела, у тому числі – 166 латиницею.

Огляд літератури написаний автором логічно і послідовно. Зазначимо, що результати експериментів та висновки багатьох дослідників, що вивчали ці питання, ґрунтовно проаналізовані й лаконічно викладені. В кінці цього розділу автор надав висновки. Отже, огляд літератури викладений на достатньому науковому та методичному рівнях. Знання проблеми є важливою підставою того, що структура роботи, методичні підходи, експерименти і їх подальший аналіз взаємопов'язані та цілком обґрунтовані.

Дотримуючись методичної й логічної послідовності, дисертант розробив схеми проведення експериментальних досліджень на собаках. У цьому розділі описано основні методики досліджень, які є як сучасними, так і класичними. Це дало можливість автору отримати об'єктивний науковий матеріал. Проведено наступні дослідження: паразитологічні (копроовоскопічні, ідентифікація збудників, морфометричні, визначення екстенс- та інтенсефективності препаратів); епізоотологічні (визначення екстенсивності та інтенсивності інвазії, вікової та сезонної динаміки, породної сприйнятливості; рівня контамінації лап собак); клінічні; гематологічні (морфологічні, біохімічні); статистичні, що сприяє глибокому розкриттю основних положень дисертації і свідчить про продуману концепцію роботи.

Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, не викликає сумніву. Обґрунтованість експериментальних даних підтверджується використанням сучасних методів досліджень, достатньою кількістю виконаних експериментів. Матеріали та методи досліджень, що використані здобувачем для вирішення поставлених завдань, відповідають меті роботи і дають можливість одержати обґрунтовані дані. Результати досліджень опрацьовані статистично, зведені у таблиці, узагальнені та детально опрацьовані.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації та її вірогідність підтверджується:

- високим методичним рівнем поставлених експериментів, логічністю та послідовністю виконання серій досліджень;
- достатньою для одержання вірогідних даних кількістю тварин, які були залучені до експериментів;
- математичною обробкою одержаних результатів, що дало можливість встановити їх вірогідність.

Отже, на основі вищенаведеного, робимо висновок, що ступінь достовірності й обґрунтованості отриманих результатів та запропонованих автором висновків і практичних рекомендацій, які впливають з результатів досліджень, є достатньо високим.

Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру. Отримано нові дані щодо поширення цистоізоспорозу собак і особливостей його перебігу на території міста Харків. На обстеженій території у собак циркулює один вид *Cystoisospora canis* Nemeséri, 1959 (Apicomplexa, Sarcocystidae).

Виявлено, що цистоізоспороз у 70,8 % собак перебігає у вигляді 10 різновидів мікстинвазій разом зі збудниками нематодозів і цестодозів. Найчастіше співчленами *Cystoisospora canis* є збудники токсокарозу (53,3 %), та трихурузу (39,5 %).

Встановлена залежність показників інвазованості собак збудником цистоізоспорозу від породи, віку собак та пори року. Максимальну ураженість встановлено у метисів і безпородних тварин (31,4 %), а також у цуценят віком до 6 місяців (EI – 32,0 %). Сезонна динаміка цистоізоспорозу собак характеризується піком інвазії влітку (EI – 17,2 %) і восени (EI – 19,6 %).

Отримано нові дані щодо контамінації дистальних відділів кінцівок собак ооцистами *Cystoisospora canis* залежно від місць їх виходу.

Випробувано й експериментально обґрунтовано ефективність використання запропонованого способу копроскопічного дослідження собак на наявність ооцист цистоізоспор.

З'ясовано нові дані щодо особливостей клінічного перебігу та змін морфологічних і біохімічних показників крові собак за різної інтенсивності цистоізоспорозної інвазії.

Отримано нові дані щодо ефективності специфічної («Profiline Кокцид», «Турил[®] 5 %», «Кокцифен») та доцільності застосування комплексної терапії собак (у поєднанні з пробіотиком «ModeS Kombiflor Probiotic») за цистоізоспорозної інвазії.

Наукову новизну дисертаційної роботи підтверджено деклараційним патентом України на корисну модель: «Спосіб копроскопічного дослідження собак на наявність яєць збудників нематодозів травного тракту та ооцист цистоізоспор» № 159636 (2025 р.).

Практичне значення результатів дослідження. Отримані результати розширюють та поглиблюють існуючі дані щодо видового складу та епізоотологічних особливостей цистоізоспорозу собак, ефективності методів клінічної та лабораторної копрооскопічної діагностики, лікувальних заходів, а також можуть бути використані під час розробки та організації науково обґрунтованих заходів для підтримання ветеринарного благополуччя за цистоізоспорозу собак в умовах урбанізованих міст.

Матеріали дисертаційної роботи увійшли до «Рекомендацій з діагностики та заходів боротьби за цистоізоспорозу собак», затверджених вченою радою Інституту ветеринарної медицини НААН (протокол № 5 від 29.05.2025 р.) та нарадою Головного управління Держпродспоживслужби в Полтавській області (протокол № 6 від 12.06.2025 р.).

Результати експериментальних досліджень використовуються в науково-дослідній роботі та навчальному процесі на факультетах ветеринарної медицини закладів вищої освіти України: Полтавському державному аграрному університеті; Білоцерківському національному аграрному університеті; Сумському національному аграрному університеті; Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького; Дніпровському державному аграрно-економічному університеті; Одеському державному аграрному університеті.

Повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих із співавторами та захищених за темою дисертації. За темою дисертаційної роботи опубліковано 13 наукових праць, у тому числі: 4 статті у фахових наукових виданнях України категорії Б (1 із них – одноосібно), 7 тез доповідей на наукових конференціях, 1 патент України на корисну модель та 1 методичні рекомендації.

Список праць, опубліковані за темою дисертації:

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Публікації у фахових виданнях України категорії Б

1. Суворов Р. С., Мельничук В. В. Вікова та породна сприйнятливість собак до збудника цистоізоспорозу. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького*. Серія: *Ветеринарні науки*. 2023. № 25 (111). С. 73–77. <https://doi.org/10.32718/nvlvet11111> (Здобувач визначив вікову та породну сприйнятливість собак до збудника цистоізоспорозу за результатами лабораторних досліджень, підготував статтю до публікації).
2. Суворов Р. С. Особливості перебігу цистоізоспорозу собак в складі мікстінвазій. *Scientific Progress & Innovations*. 2024. № 27 (2). С. 61–65. <https://doi.org/10.31210/spi2024.27.02.10>
3. Suvorov R., Melnychuk V. Efficiency of the improved method of laboratory diagnostics of canine cystoisosporosis. *Scientific Progress & Innovations*. 2024. № 27 (4). С. 176–180. <https://doi.org/10.31210/spi2024.27.04.30> (Здобувач провів випробування запропонованого способу лабораторної діагностики цистоізоспорозу собак, визначив його ефективність та підготував статтю до публікації).
4. Суворов Р. С., Євстаф'єва В. О. Вплив *Cystoisospora canis* на гематологічні показники інвазованих собак за різних показників інтенсивності інвазії. *Scientific Progress & Innovations*. 2025. № 28 (1). С. 216–221. <https://doi.org/10.31210/spi2025.28.01.33> (Здобувач провів дослідження гематологічних показників інвазованих собак за впливу збудника цистоізоспорозу та підготував статтю до публікації).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

5. Суворов Р. С. Аналіз моніторингових досліджень щодо епізоотичної ситуації з цистоізоспорозу собак на території України. *Вирішення сучасних проблем у ветеринарній медицині. Матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (20–21 лютого 2023, м. Полтава)*. Полтава: ПДАУ, 2023. С. 129–131.
6. Суворов Р. С. Моніторинг протозоозів собак на території України. *Актуальні проблеми сучасної науки: теоретичні та практичні дослідження молодих учених. Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (26–27 квітня 2023, м. Полтава)*. Полтава, 2023. С. 53–54.
7. Суворов Р. С. Сезонна динаміка цистоізоспорозу собак. *Вирішення сучасних проблем у ветеринарній медицині. Матеріали IX Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (15–16 лютого 2024, м. Полтава)*. Полтава: ПДАУ, 2024. С. 177–179.
8. Мельничук В. В., Суворов Р. С. Особливості зараження собак різних порід *Cystoisospora* sp. у різні сезони. *Актуальні аспекти біології тварин, ветеринарної медицини та ветеринарно-санітарної експертизи. Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції викладачів і здобувачів вищої освіти (28–29 травня 2024, м. Дніпро)*. Дніпровський ДАЕУ: Дніпро, 2024. С. 92–94. (Здобувач визначив породну сприйнятливість собак за цистоізоспорозу та підготував тези до публікації).

9. Суворов Р. С., Мельничук В. В. Рівень контамінації змивів з лап собак ооцистами *Cystoisospora canis*. Сучасні аспекти лікування і профілактики хвороб тварин. Матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, присвяченої 30-річчю заснування кафедри терапії імені професора П. І. Локеса (23-24 жовтня 2024, м. Полтава). Полтава: ПДАУ, 2024. С. 161–163. (Здобувач визначив рівень контамінації лап собак ооцистами цистоізоспор та підготував тези до публікації).

10. Суворов Р. С., Мельничук В. В. Клінічні показники собак, хворих на цистоізоспороз, за різного ступеня їх інвазованості. Вирішення сучасних проблем у ветеринарній медицині. Матеріали X Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (18–19 лютого 2025, м. Полтава). Полтава: ПДАУ, 2025. С. 127–130. (Здобувач дослідив клінічний прояв цистоізоспорозу у хворих собак та підготував тези до публікації).

11. Melnychuk V., Yevstafieva V., Suvorov R. Features of the clinical course of canine cystoisosporosis. *Science and technology: challenges, prospects and innovations. The 13th International scientific and practical conference (August 14–16, 2025, Osaka)*. CPN Publishing Group, Osaka, Japan, 2025. P. 21–25. (Здобувач дослідив клінічні ознаки у собак хворих на цистоізоспороз з урахуванням показників інтенсивності інвазії та підготував тези до публікації).

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

12. Суворов Р. С., Мельничук В. В., Євстаф'єва В. О., Меженська Н. А. Рекомендації з діагностики та заходів боротьби за цистоізоспорозу собак. Київ : ІВМ НААН, 2025. 26 с. https://doi.org/10.31073/vet_biotech.meth2025.10 (Здобувач проаналізував доступну наукову літературу, провів наукові дослідження та підготував матеріали для методичних рекомендацій).

13. Мельничук В. В., Кітченко А. С., Суворов Р. С., Погорелова Г. М., Євстаф'єва В. О., Гудзь Н. В. Спосіб копроскопічного дослідження собак на наявність яєць збудників нематодозів травного тракту та ооцист цистоізоспор: пат. № 159636, Україна: G01N 33/50 (2006.01) и 202405785 ; заявл. 06.12.2024 ; опубл. 18.06.2025. Бюл. № 25. 4 с. (Здобувач експериментально обґрунтував ефективність способу копроовоскопічної діагностики цистоізоспорозу собак та підготував матеріали для патенту).

Відомості щодо проведення біоетичної експертизи дисертаційних досліджень. Експериментальна частина роботи проводилась з урахуванням «Загальних етичних принципів експериментів на тваринах», схвалених на Національному конгресі з біоетики (Київ, 2001) із дотриманням міжнародних вимог Європейської конвенції «Про захист хребетних тварин, що використовуються для дослідних та інших наукових цілей» (Страсбург, 1986) (висновок біоетичної експертизи від 14.11.2022 р. протокол № 4; від 05.11.2025 р. протокол № 2).

Дотримання принципів академічної доброчесності. У представленій дисертаційній роботі не виявлено академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації. Дисертація є завершеною науковою роботою, а одержані результати, важливі для науковців з паразитології, біології та мають практичне значення для фахівців з ветеринарної медицини.

Висновок

Дисертаційна робота Суворова Романа Сергійовича на тему: «Цистоізоспороз собак (поширення, діагностика та заходи боротьби)» оформлена згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та МОН України від 31.05.2019 № 759 (зі змінам і доповненнями), є завершеною науково-дослідною роботою, яка за актуальністю обраної теми, науковою новизною, теоретичним та практичним значенням отриманих результатів, рівнем і обсягом виконаних досліджень, повністю відповідає вимогам, що передбачені Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 зі змінам і доповненнями), і рекомендована до проведення публічного захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 21 Ветеринарна медицина за спеціальністю 211 Ветеринарна медицина.

Рішення прийняте відкритим голосуванням:

за – 22

проти – 0

утримались – 0.

Голова засідання:

доктор ветеринарних наук, професор,
професор кафедри інфекційної патології,
гігієни, санітарії та біобезпеки
Полтавського державного
аграрного університету

Андрій ЗАМАЗІЙ

Секретар засідання:

доктор філософії, завідувач навчально-наукової
лабораторії кафедри паразитології та
ветеринарно-санітарної експертизи
Полтавського державного
аграрного університету

Олександр ДОЛГІН

«02» січня 2026 р.

